

Καπνεργάτες πρόσφυγες του 1922 στη Δράμα

Γεωργία Μπακάλη – Δημήτρης Ι. Σφακιανάκης

«Σαλόνι δουλειάς καπνού στη Δράμα». Κατασκευή παραδοσιακών γύρων καπνού στο καπνομάγαζο.

Πανελλαδική Καπνεργατική Ομοσπονδία, *Ιστορία της καπνεργατικής τάξης, 1900-1975*, Θεσσαλονίκη 1995, Γρηγόρης Σερέτης (κείμεν.-επιμ.), Θεσσαλονίκη 1995, σ. 94.

Στη Δράμα κατά τον Μεσοπόλεμο η κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα παρέμενε η καπνεπεξεργασία. Ως γνωστόν η καπνοκαλλιέργεια ήταν διαδεδομένη στον νομό μας, αυξήθηκε μάλιστα μετά την αγροτική εγκατάσταση των προσφύγων. Μεγάλες λοιπόν ποσότητες μεταφέρονταν στην πόλη για την καθιερωμένη εμπορική επεξεργασία στις καπναποθήκες, τα «καπνομάγαζα», όπως τα έλεγαν. Με την ανταλλαγή των πληθυσμών δημιουργήθηκε ζήτηση εργατικών χεριών, αφού χιλιάδες ανταλλάξιμοι μουσουλμάνοι που απασχολούνταν στην καπνεργασία εγκατέλειψαν την περιοχή μας.

Οι ανάγκες και η φύση της καπνεργασίας επέβαλαν σταδιακά συγκεκριμένους ρυθμούς και τρόπο ζωής. Διαμόρφωσαν έτσι ήθη, έθιμα, και μια καπνική κουλτούρα που σφράγισε την πολιτισμική ταυτότητα της Δράμας.

Το κενό αυτό καλύφτηκε. Στην πόλη μας είχαν συρρεύσει χιλιάδες γυναίκες, νεαρά κορίτσια και παιδιά. Για να βιοποριστούν αναζήτησαν δουλειά στις καπναποθήκες, όπου η δουλειά στους χώρους επεξεργασίας, τα λεγόμενα «σαλόνια», ήταν απλή και εύκολη. Ωστόσο το περιβάλλον εργασίας ήταν επικίνδυνα ανθυγιεινό, γι' αυτό και το ποσοστό νοσηρότητας ήταν ιδιαίτερα υψηλό. Η φυματίωση θέριζε τον καπνεργατικό πληθυσμό.

Οι καπνέμποροι, όχι μόνο για να μειώσουν το κόστος της επεξεργασίας, αλλά και για να αποφύγουν τις συνδικαλιστικές πιέσεις των εργατών, προτιμούσαν την εργασία των γυναικών και των ανηλίκων. Και ενώ οι νόμοι για την εργασία των ανηλίκων έθεταν περιορισμούς, παραβιάζονταν από όλους. Από καπνεμπορικές εταιρείες, από τις αρμόδιες αρχές –οι οποίες κατηγορούνταν ότι εξέδιδαν πλαστά πιστοποιητικά γεννήσεως– αλλά και από τους ίδιους τους καπνεργάτες. Προπάντων οι χήρες και τα ορφανά ήταν ιδιαίτερα ευάλωτοι σε κάθε είδους εκμετάλλευση από τους διάφορους εργοδότες. Η πίεση του βιοπορισμού και η ανάγκη για βελτίωση του επιπέδου ζωής –σε ένα επάγγελμα που ήταν εποχικό και ασταθές– δεν άφηνε πολλά περιθώρια επιλογών στους πρόσφυγες που ζούσαν από την καπνεργασία.

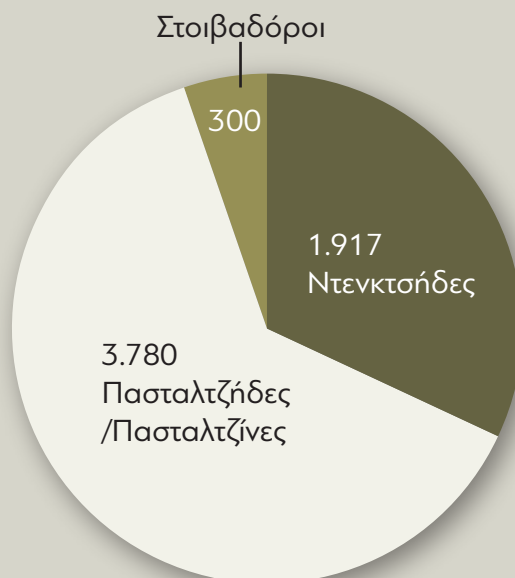

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Οικονομικής Στατιστικής του Θεόφιλου Αθανασιάδη, το 1927 εργάζονταν στην πόλη της Δράμας 5.973 εργάτες. (1.917 ντεκτοσήδες, 300 στοιβαδόροι και 3.780 πασταλτζήδες/πασταλτζίνες). Ο ντεκτοσήδες ήταν οι ειδικευμένοι καπνεργάτες με γνώση και πείρα, που δέσποζαν στα “σαλόνια” των καπναποθηκών, στην επεξεργασία του καπνού. Ήταν περιζήτητοι, στις προσοδοφόρες για την εμπορία του καπνού χρονιές, και καλά αμειβόμενοι. Οι στοιβαδόροι φρόντιζαν να συντηρούν σε καλή κατάσταση τα δέματα

που μετέφεραν στο “σαλόνι” για επεξεργασία και στη συνέχεια για εξαγωγή. Οι πασταλτζήδες ήταν οι λιγότερο ειδικευμένοι καπνεργάτες που “παστάλιζαν”, έκαναν δηλαδή διαλογή των φύλλων του καπνού και τα διαμόρφωναν σε δέματα. Σταδιακά, την εργασία αυτή διεκπεραίωναν οι γυναίκες “πασταλτζίνες”, εκτοπίζοντας τους άνδρες.

Η εμπορική επεξεργασία και αποθήκευση των καπνών, μέχρι την εξαγωγή τους στο λιμάνι της Καβάλας, γινόταν στις 45 καπναποθήκες της πόλης, ενώ υπήρχαν και 3 στη Χωριστή, 3 στο Δοξάτο και 3 στην Προσοτσάνη.

Οι εταιρείες και οι καπνέμποροι αποτελούσαν τον Καπνεμπορικό Σύλλογο της Δράμας – όπως αναγράφονται στην Οικονομική Στατιστική του Θ. Αθανασιάδη*:

Σύνολο: 5.973 καπνεργάτες
ΕΤΟΣ: 1927

ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

• Γκέρνυ Τομπάκο Κόμπανι	• Αμέρικαν Τομπάκο Κόμπανι
• Άλστον Τομπάκο Κόμπανι	• Ευρωπαϊκή Εταιρεία Καπνού
• Γκλέν Τομπάκο Κόμπανι	• Αυστροελληνική Εταιρεία Καπνού
• Έρμαν Σπίρερ και Σία	• Εταιρεία Καπνών Ανατολής και πέ-
ραν Θαλάσσης.
• Στάνταρτ Κόμπανι Κορπορέισον	
• Κομμέρσιαλ Κόμπανι of Salonica	

ΚΑΠΝΕΜΠΟΡΟΙ

• Αλέκος Μιχαηλίδης	• Στέργιος Στυλίδης
• Αλέξανδρος Δεϊρμεντζόγλου	• Νίκος Γραμμενίδης και Σία
• Δημ. Δαβέλλας	• Νίκ. Ανδρέογλου
• Αδελφοί Τζήμου	• Πολυχρ. Τσεκερίδης
• Β. Σαββόπουλος	• Νίκ. Κουγιουντζής
• Μ. Βεμβενίστε	• Κων. Κιμπάρης
• Βάντσης-Προκοπίου	• Γιάν. Δάκος
• Γεώργιος Λιόντας	• Ιω. Αραμπατζόγλου.

* Θεόφιλος Δ. Αθανασιάδης, «Καπνός», Οικονομική Στατιστική του Νομού Δράμας 1927, Φεβρουάριος 1928, Δράμα x.x., σ. 125-126.

«Καπνεργάται (Ντενκτσῆδες) προβαίνοντες μετά την ταξιθέτησιν τῶν φύλλων καπνοῦ εἰς ὁμοιομόρφους σειρὰς [Μπα-
στούνια], εἰς τὴν δεματοποίησιν τούτου κατὰ ποιότητα, γένος, μέγεθος καὶ χρῶμα». Δελτίον Γραφείου Προστασίας τοῦ
Ἑλληνικοῦ Καπνοῦ Καβάλλας Ἔτος Α΄, Ἀριθμός 2 (Ὀκτώβριος 1926), σ. 23.